Mannheimer után: Gottesdienstliche Vorträge. Wien 1835. p. 305.

הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו למען אנסנו הילך בתורתי אם לא

Íme kenyeret fogok hullatni nektek az égből s a nép menjen ki s gyűjtse be mindennapi szükségletét, hogy megkísértsem, vajjon tanításom után jár-e, vagy nem.

Ha nyitott szemekkel megtekintjük az életet s a körülöttünk lefolyó eseményeket, úgy lépten-nyomon egyre újabb meg újabb csodákra akadunk, melyeknek magyarázata ismeretlen előttünk. S vajjon nem-e a csodák legnagyszerűbbikéhez tartozik az, hogy Istennek számnélküli teremtményei közt nem ~~találtatik~~ létezik csak egy is, mely ne találná meg élelmét? A férgektől kezdve, mely a föld porát nem hagyja el soha, egészen a Livjáthánig, mely mozgásba hozza a világtengert; a szemmel nem látható állatocskától kezdve egészen a Behemótig, mely lépteivel megingatja a földet, mindegyik megleli élelmét s táplálékát maga s fiai számára. De az összes lények közt az embert látta el leggazdagabban a teremtő. S mégis mily gondatlanul s szívtelenül tekintjük e jelenséget; nincsen érzékünk Isten csodás rendeléseivel szemben, melyekkel az ember s állatok ellátásáról gondoskodott. [illegible] pedig nagyobb csodát művel Isten azzal, hogy megadja az embernek mindennapi táplálékát, mint midőn Egyptomi szolgaságából szabadította meg Izraelt. Mint a háládatlan gyermekek, kik jóllaknak a szülői asztalnál s azt hiszik, hogy annak úgy kell lennie s nem tartják szükségesnek azokat köszönettel viszonozzák meg, úgy fogadjuk mi is asztalainkat Istennek kezéből anélkül, hogy forró hála fakadna föl szívünkből. Egész életünk, mely valójában Isten iránti elismerő tiszteletnek kellene lennie, nem áll másból, mint amit e két szóval jellemezhetünk: szerzés és fogyasztás. Az üzlet, miként azt nevezzük, elfoglalja az embernek egész idejét, erejét, gondolkozását, akaratát s érzését. Mindenfelé csak azt halljuk, hogy az önfentartás gondja mily súlyosan nehezedik az emberre! Mit mindent el nem követ az ember a mindennapi kenyérért! Ezzel a kifejezéssel naponként, óránként a legnagyobb bűnöket követi el az ember, s naponként, óránként szentségteleníti meg Istennek nevét. Mit mindent el nem követ a kapzsi, mi mindenre nem vállalkozik, amiért nem csak Isten előtt, de embertársai előtt sőt saját lelkiismerete előtt sem felelhet meg, s mindezt miért? Egyedül az ételért, testi táplálékáért! Van a mi szentírásunkban egy kis szakasz, melyet őseink rendeléséből a mindennapi imádkozás után kell elmondanunk, פרשת המן a mannáról szóló fejezetet, hogy annak igazságait s útmutatásait lelkébe vésve induljon mindennapi munkájára. Ezt a fejezetet, melyet a mindennapi kenyér fejezetének nevezhetjük, szentírásunk mai hetiszakasza foglalja magában. Figyeljük meg tanításait s lássuk, minő szabályokat kell megszívlelnünk, hogy a nehéz életutakon boldogságunkat lel-lessük meg.

I) ויאמר ה׳ אל משה הנני ממטיר לכם Íme kenyeret fogok hullatni számotokra az égből; ekképp hangzik az isteni ígéret s valóban az elmondottak ma éppúgy, mint az ősöknek pusztai vándorlása idejében. Vajjon a kenyér, amelyet eszünk, nem olyan mennyei táplálék-e, amely égből hull alá Istennek kezéből, aki rendes időben bocsát a földre esőt s harmatot; aki meleget ad a napsugárnak s erőt a földnek, aki megparancsolja a fellegeknek, hogy rétek s mezők fölött elomolva öntsék ki az életnek s termésnek áldásteli folyamát?! Istennek ugyanaz hatalma s jósága, amelylyel növeszti a mező füvét, mely takarmányul szolgál az állatnak, amelylyel kenyeret támaszt a földből, mely táplálja az embert, amelylyel Isten megadja a Libanon cédrusainak az égbe nyúló magasságot s a századokkal dacoló erőt, Istennek ugyanazon hatalma s jósága küldi az áldást minden embernek házába, aki csak reménységgel s bizalommal tekint fel Istenhez, még annak is, aki nem rendelkezik kiterjedt mezők fölött, akinek nincsen ősi öröksége. — Kiki csak saját tapasztalatai-

kell kivetkőznem. Most kol nevetheti az irányban szomorúbb tapasztalatokat, mint épen Izraelben, amelyek keresztfarvízei oly gyászban borogatták, amelyek oly szűk térre voltak szorítva. S míg az ép Izraelben látható csodái csodás módon Istennek fölfogható s láthatóvá lett szava s jósága. – Hányan vannak Izraelben, kik mit sem kostak megaltal a élet keserveire, mint csak egészséget s szilárd akaratot, s míg is folytatták az élet magasabb, szép, boldog kárult örömt s boldogságban élnek, nagyon tisztelettel volt Könyörvec. – Hányan vannak, kik nép egészség nélkül is szükölködve nem vállalkoztatták semmire, s test-ben-lélekben megtörve, betegen azt sem tudták, honnan szerezzék a mindennapi le-vezet, – s nép szemvetek el a nyomorban, hanem megtartak éhei anélkül, hogy az emberek kegyelmére szorultak volna. – Hányan vannak, akik akár Isten csapása akár emberek gonoszsága folytán, elvesztettek szeretteiket, s nem tudták merre for-dulnak elsőnt, honnan fogják lelkuk kenyerét megszerezni, – s mégsem pusztul-tak el, hanem bár nélkülözések közt hosszú napokat élve ujból elértek vágyaik célja-pát. – Hányan vannak közöttünk, akik mint őseink a pusztában kételkedtek Isten hatalma s jóságában, azt kérdezték: „Vajon Isten az életnek e pusztaságban képes-e számunkra is asztalt deríteni?” S kimentek, körülnéztek s ime előttük kitegyentve tárult fel mind a termékenyitő hegyali harmat Istennek áldása a-melyet csak befogadott erőtemi s hazavitték mindenki családja boggainak szá-mára szerint; [illegible] most kisren aki az életet adta, az adja az életnek is. Oh az égnek csatornái, amelyek megnyíltak őseink idejében, ma sem záródtak szép be. E források, amelyek kitörtek a kemény sziklából, ma sincsenek elbugva. Tudják azt a szegények s szükölködők, az özvegyek s árvák, akikről senki más nem gondoskodik, mint a magyar Isten. Ma is évenként van Istennek az ősöktől intézett szózata: [illegible] ime kenyeret hullatok számotokra az égből, menjen, kicsak a nép s gyűjtse be mindennapi szükségletét.

Tudjátok azt a szegények s szükölködők, az özvegyek s árvák, akikről senki más nem gondoskodik, mint a magyar Isten. Ma is évenként van Istennek az ősöktől intézett szózata: [illegible] ime kenyeret hullatok számotokra az égből, menjen, kicsak a nép s gyűjtse be mindennapi szükségletét.

II. [illegible] ezek menjen ki a nép s gyűjtse be mindennapi szükségletét, hogy megvizsgálja, vajon tanításom utján jár-e. Amint Isten jósága évenként a nép ma is kifogyhatatlan áldásaiban, épúgy évenként a vizsgálat is, melyet Isten utainkat kívánt. Isten azt akarja tudni, vajon ha kimegyünk, hogy megszerezzük mindennapi kenyerünket, vajon e foglalkozásban képesek vagyunk-e Isten előtti megalázkodást, hűséget s bizalmat tanúsítani. Most akik a mindennapi kenyér keresetében vétkeznek az isteni s emberi törvényeket elem, azok hullanak bűnt Isten tanaitól s nép nem állhat Isten vizsgálatát, – ha nép oly jártatok is Isten szavaiban s törvényeiben, ha reggel s este gyakran hadoznak is Isten nevét, ha az istentiszteleti szabályokat a legszebb részletekig megtartják is, ha nép oly figyelemmel bűzgolkodnak is az őszi szokások megörzésén. Nem a munka szerint, a mindennapi kenyér megszerzése körben, ott mutatja ki kitűt az ember, ott bizo-nyítja be, vajon Istennek utján jár-e. – S vajon mivel tanúsíthatjuk kitűnt az isteni szózatot, vajon mivel tanúsíthatjuk kitűnt az isteni szózatot? Menjen ki a nép s gyűjtsön; igaz, könnyű mun-ka volt az, de mindenesetre munka; ki kellett menni a népnek, aki otthon maradt s nem adományok begyűjtése körben. Menjen ki a nép s gyűjtsön; igaz, könnyű mun-ka volt az, de mindenesetre munka; ki kellett menni a népnek, aki otthon maradt s nem akart az Isten által kijelölt osztályrészre után menni, az étkezetlen, nyomorgatott erő a nagy szalédjával együtt, darára hogy Isten bőségben hullatott kenyérét az égből. Keresni kellett mindenkinek a maga részét, nem találta azt kérem-egyszer előtt. Aki a keresés s szorgalmas, összegyűjtés fáradságát nem akarta magára vállalni az bizony üresen tért vissza. Csodálatos az isteni gondviselésnek útja; nem kenyeret hullatott Isten az égből, hanem Mannát, apró magokat, melyek nagy-nélkülözéssel voltak szórva a pusztaságban, melyeket szerezniük, fáradságos szorgalommal kellett egybegyűjteni, míg

mindenki megnevezhette családja szükségletit. [illegible] Birony, mandula,
a Dőlnek, a Kamarról is áll az írás szava; azoknak vezetésével kezdd kezeidet. Mert a hengyik-
kek későbbi kellek azok, nemcsak kevesebbet szerettek, de nagyobb fáradsággal is kellett dolgozniok,
akik pedig a korán reggel ébredtek, azok mitsem találtak, [illegible] mert a déli nap-
melegben szegényben elolvadt már előtte minden. – Ha tehát az isteni törvény a mindennapi kenyér
keresésében elő sorban szorgalmasra tanította őseinket, úgy másodszorban a mértékletességre
kötötte apáink szívére. [illegible] Lássuk az isteni parancs: mindenki gyűjtse be minden-
napi szükségletét; nem a szorgalmas gyűjtésen van a fő súly, hanem [illegible]
hanem a mindennapi szükség fedezésén; nem a gyűjtési nagy képeri az élet czélját, hanem
magunk s családunk életének fenntartása; gyűjtsünk kellett szorgalommal minden nap ezen
a napra, fölösleget hagyva valami titkos volt, [illegible] aki Isten kegyelmébe nem szükölködik ma s szerencsére kérdi, valjon
miből fog holnap élni, az kitetlen, az nem bízik Istenében. S mégis voltak olyanok,
kik fölösleget halmoztak föl attól való félelmükben, hogy holnap elmeszelhet Isten áldása,
s ime [illegible] s másnapra férczesé, elveszhetetlenné lőn. Ime a kapzsiság s
szükkeblűség képe, melyhez fűzheszmi Isten adományait, melyekel nem fordít czélja
fenntartására s arra ítéretik szegényeik fölöslegére, kikről nagy számára vonta el osztály-
részüket. [illegible] Boldogok azok, akik Istent napról-napra dicsőítik áldásait,
akik életükben lapszentelőt [illegible] hogy akár a napot terembette, az meg-
teremti annak szükségletét is. – Sarok fogunk lapszavává vétkezni Isten parancsa ellen,
mert tudjuk, hogy az életünk nagyobb czélja, nemcsak kötelessége is, mint csak
a testi táplálék begyűjtése. Pedig éppen a nagyszerűbb czél az – a lélek táplálékának begyűj-
tése, amelyről oly nivesen feledkezik meg az ember. Nem akarok most arokról szólni, akik mint
rabszolgák napról napra vizik a sulyos terhet s mincs számára pihenés engedve, arokról sem
szólok, kik mise sem gondolnak, ami üzletkörükön kívül áll, s mincsen czélunk az iránt, amit
az életben a lirta emberszép czélnak kívánt meg; arokról sem szólok, akik minden kicsinyes
törekvés alól kivonják magukat s szüntelen panaszkodnak a nehéz idők, sok munkaszü-
s nagymosó kiadósok fölött, valahányszor a körjó oltárán való adakozásra szólítatnak
fel; csak egy parancsra akarom most figyelmetek felhívni, melyet Isten intézett apáink-
hoz. [illegible] Hat napon át gyűjtsétek s a hetedik napon kettőt vétek, két napon
valót fogtok találni; [illegible] a hetedik nap pedig nyugalom napja, akkor nem fogtok
találni semmit. A nép körül voltak olyanok, kik zsivajgó kapzsiságukban mégis csak kimentek
Isten tiltalma dacára, de kiába keresgéltek, nem találtak semmit; keresztek, kitaláltak, minden
parancsot kimondottak helyéből legjobb fáradsággal, mint más napon, de kiába, bármint erőlköd-
tek, nem találtak, minthogy Isten nem is hullatott arra a napra. Bizony ma is kimegy sokan
szombaton az élet pusztaságába, hogy begyűjtse Istennek áldását; szerencsétlen, mint más kor,
szorgalmasabb, mint más napon, jobban megfeszíti erejét az itt napján, mintha szombat, nap-
munkával, azt
mutatom, hogy mégis fogok találni s gyűjteni. Hogy valóban talál-e szombati munkájával, azt
nem tudom, de azt tudok, hogy nincs arra Isten áldása, mert nem Isten hullatta azt élbe.
Azt tudok, hogy hat napi munka után, melyet szorgalom s mértékletesség mellett minden tisztességes
megadó az élete, nagy bűnt követ el az, aki Istennek ezzel egy órát sem szentel a mindenkinek kö-
telezve s saját lelke nemesbülésére; Isten s lelkére dőlt nagy bűnt követ el az, aki egész életét
csak munka s táplálékszerzésben tölti el anélkül, hogy csak egyszer is gondolna Istenre s lelkére.
Tudjátok Isten megadott is, s néha-néha felébred bennetek az érzés, hogy Istennek napja
hamarosan legalább egy órát szentelgetek lelketek épülésére; tudjátok, hogy arra a napra

nem hallottok Isten Mamát az egekből, s hiába keresgéltek megjelenése czával, nem találtok annyit, hogy boldogságotok alapítháztatok meg arral; szeretetnek nem engedtek pihenést s a testi táplálék gyűjtése közben megfeledkeztek a lelki mamának egybegyűjtéséről. ~~Azért~~ De kiczélek, hogy csak egyedüli nap, az az egyetlen óra, melyet megvontok Istentől, megszerzheti számotokra az örök üdvösséget. Vagyis (J. Chr. gy.) a kenyeret, amit ennek, ti szegenykéitek, Isten adja néktek, ha nek szorgalmas fáradozással begyűjtitek Isten áldását; gondolátok meg azt, hogy hiába volna minden fáradozástok, ha Isten nem rakná elétek áldását, hogy azokat felszedhessétek. Gondolgatok lélektek üdvére is, melynek szegalmát jelképezi a szombat szegalma, amidőn letéve a testi szőttelmeket Istenhez emelkedik lelkünk az üdvösség szárnyain. Nem csodál a föld képezi az ember otthonát, az csak az előszobát, melyet az örök boldogság palotájába vezet; a szombatnak szegalma köti ennek az embernek kettős világát, a földet s a mennyet az szegtya a délelőtt táplálékát, hogy ne lankadjon a test fáradalmiban, mert Istenhez közelítve merít erőt s kitartást az örök üdv forrásából, mely fölemel a vészben, vigasztal a bánatban s szépzit a fájdalomban.

Ámen

Csurgón 1883. január 28.

A/Ca "D

Ugyanez 1912. febr. 3.

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Ven 13/134

Minden az ollófogyatkozás két oszlop, egy
Lotza a mai napunkat a két legnagyobb vö: a biblia csodái
és a természeti csoda (Gelzi'o) — Kiskutk van a
[illegible] D.: igazán csak szeretni meg, hogy ki az igaz ember —

Szerelem osztrakizódtak az csak, mint ezek a legnagyobb
csodák szakadatlan keresztnek mi: hogy legyen az fordult, hogy
emelkedjék benne a kis vége, hogy nyílt kiváltsága: —

Akkor fogunk istenkeresni a tengeren, népek hittá-
szain, ünnepelnek igazán —

Ven/3/134